

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปีพ.ศ.2523 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ริเริ่มจัดตั้งโครงการ "การศึกษาจริยธรรมไทย" ขึ้นเพื่อดำเนินการศึกษา และพัฒนาจริยธรรมอย่างมีระบบระเบียบ และต่อเนื่องจริงจังในรูปของคณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทย โดยมีฝ่ายวิจัยทดลองนวัตกรรมทางการศึกษา กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ ประกอบด้วย นักวิจัย นักคิด นักปฏิบัติจากกรมกองต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ และจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นกรรมการวางแผนดำเนินงาน ได้ดำเนินการวิจัยไว้ 2 ปีต่อเนื่องกัน เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 โดยจัดแบ่งระยะเวลาของการดำเนินงานดังนี้คือ

1. จัดประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรม โดยคณะกรรมการโครงการศึกษาจริยธรรมไทยร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ตามแนวปรัชญาและวัฒนธรรมไทยสำรวจวิเคราะห์ตัวจริยธรรมที่สำคัญ ๆ จำเป็นต่อการปลูกฝังมากในสังคมไทย ดำเนินการนิยามและกำหนดระดับของการพัฒนาการตามแนวทฤษฎีที่สร้างขึ้น

2. การสร้างเครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางจริยธรรม โดยคัดเลือกตัวจริยธรรมที่สำคัญมาเป็นเนื้อหา และใช้ทฤษฎีที่ได้เป็นตัวกำหนดระดับของการมีจริยธรรมนั้น ๆ

3. สร้างเกณฑ์ปกติ (Norm) ของระดับพัฒนาการทางจริยธรรม และศึกษาตัวแปรหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อระดับพัฒนาการทางจริยธรรม

4. การศึกษาหารูปแบบของการสอนเสริมสร้างพัฒนาการทางจริยธรรม และทดลองสอนเพื่อสร้างรูปแบบของการเรียนการสอนจริยธรรม และหารูปแบบของการสอนที่เหมาะสม (กรมวิชาการ, 2524)

จากการประชุมของคณะทำงาน โครงการศึกษาจริยธรรมไทย (กรมวิชาการ, 2523) ได้ผลสรุปจริยธรรมหลักที่สำคัญ 8 ประการ เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. การฝึกซ้อม	5. ความไม่ประมาท
2. การใช้ปัญหาในการแก้ปัญหา	6. ความซื่อสัตย์สุจริต
3. เมตตา - กรุณา	7. ความขยันหมั่นเพียร
4. สติ - สัมปัญญะ	8. หิริ - โทศคัมปะ

โดยทั่วไปแล้ว การอบรมสั่งสอนศีลธรรมและจริยธรรมทั้งปวงแก่เยาวชน เพื่อให้เขามีแนวการประพฤติปฏิบัติชอบนั้น ได้ฝังรากลึกอยู่ในโครงสร้างของสังคมไทย มาเป็นระยะเวลาช้านาน ทั้งการอบรมบ่มนิสัยในครอบครัว การศึกษาเล่าเรียนจริยศึกษาในโรงเรียน และการได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

จริยศึกษา หรือการศึกษาเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมให้นักเรียน นักศึกษา มีพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยที่ดีงามเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมนั้น ได้รับการบรรจุไว้ในแผนการสอนตามหลักสูตร ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเป็นต้นไป มาเป็นเวลาช้านาน สถาบันทางการศึกษา จึงเป็นสถานที่สั่งสอนจริยธรรมโดยตรง นักเรียน นักศึกษา มีโอกาสได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรมศึกษาโดยตรง และจากการได้รับการสอนจริยศึกษาแทรกในเนื้อหาวิชาอื่น ๆ นอกจากนี้ สถาบันทางการศึกษา ยังเป็นสถานที่สั่งสอนจริยธรรมโดยทางอ้อม นักเรียน นักศึกษา ได้รับการปลูกฝังจริยธรรมโดยทางอ้อม จากการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ กิจกรรมเสริมจริยธรรมในรูปของกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เช่น การฟังธรรม การไปวัดในวันสำคัญทางศาสนา การออกกระเบียบกฎเกณฑ์ให้นักเรียน นักศึกษา ประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ (กรมวิชาการ, 2527) สาทิโรจน์ (อ้างถึงใน นพ, 2535) กล่าวว่า ไม่ว่าโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยใด หากปลูกฝังเพียงให้การศึกษาทางวิชาการหรือวิชาชีพล้วน ๆ แต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านอื่น ๆ ก็นับว่าโรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยนั้น ๆ ไม่ได้ทำหน้าที่สมบูรณ์ การให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น กรมการฝึกหัดครูโดยวิทยาลัยครูต่าง ๆ ที่กระเจาอกันอยู่ทั่วประเทศทั้ง 36 แห่งที่รับผิดชอบ มีวัตถุประสงค์ และนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาของกรมการฝึกหัดครู มุ่งให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สมบูรณ์ เพื่อให้บัณฑิตที่ผลิตออกไป มีคุณภาพ ประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ และความเป็นผู้มีจริยธรรม ดำเนินการผลิตบัณฑิตและบุคลากร สาขาวิชาชีพครู และสาขาวิชาการต่าง ๆ ส่งเสริมวิถีสานะของบุคลากรประจำการ ทำการวิจัย ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และบริการวิชาการแก่ชุมชน อย่าง

มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (กองบรรณาธิการคุรุปริทัศน์, 2530)

วิทยาลัยครูภูเก็ต เป็นสถาบันทางการศึกษาแห่งหนึ่ง ที่มีบทบาทมากในการจัดการศึกษาในส่วนภูมิภาค การจัดการศึกษาในวิทยาลัยครูภูเก็ตในปัจจุบัน ผลผลิตเกิด 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาการศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และสาขาวิชาศิลปศาสตร์ และเพื่อให้บัณฑิตที่ผลิตออกไปมีคุณภาพ ประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ และความเป็นผู้มีจริยธรรม (กองบรรณาธิการคุรุปริทัศน์, 2530) วิทยาลัยครูภูเก็ต จำเป็นต้องพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านวิชาการ วิชาชีพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาจริยธรรม ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในวิทยาลัยครูภูเก็ต จึงสนใจศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของนักศึกษา โดยสนใจศึกษาจริยธรรมด้านการใช้ปัญหาในการแก้ปัญหา ซึ่งมีความสำคัญ และจำเป็นต่อการปลูกฝังในสังคมไทย เป็นจริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญ สมควรส่งเสริมให้ใช้เป็นตัวร่วมกับจริยธรรมด้านอื่น ๆ (กรมวิชาการ, 2523)

สาโรจน์ (อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2523) กล่าวว่า มีหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมประชาธิปไตย คือ ความเคารพผู้อื่น การให้เกียรติแก่ทุกคนในสังคม ทั้งทางกาย วาจา และใจ ซึ่งในสังคมประชาธิปไตยต้องเคารพกันเรียกว่า มีความวธรรม อย่างที่สองต้องมีการแข่งขันในสังคมส่วนรวม และมีการร่วมมือกันเรียกว่ามีสามัคคีธรรม สุดท้ายคือต้องใช้ปัญหาในการแก้ปัญหาหรือเรียกว่ามีปัญญาธรรม เพื่อช่วยพิจารณาว่าเราไปเคารพสิ่งนั้นดีหรือไม่ เราสามัคคีในเรื่องนี้ดีหรือไม่ ดังนั้น จริยธรรมด้านการใช้ปัญหาในการแก้ปัญหา เป็นการปลูกฝังปัญญาให้เป็นผู้มีเหตุผล เป็นจริยธรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย มีความสำคัญและจำเป็นต่อนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

การศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมด้านการใช้ปัญหาในการแก้ปัญหามีความสำคัญช่วยในการอธิบายได้ว่า การที่นักศึกษามีจริยธรรมด้านการใช้ปัญหาในการแก้ปัญหานั้นมีความเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยใด และจะเป็นแนวทางของการเสริมสร้างพัฒนาจริยธรรมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาของนักศึกษาในวิทยาลัยครูภูเก็ต

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ระดับชั้นปีที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และลักษณะมุ่งอนาคต เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ประชากร ประกอบด้วย นักศึกษาภาคปกติ วิทยาลัยครูภูเก็ต ระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 จำนวน 350 คน

1.4.2 ตัวแปรในการวิจัย

1) ตัวแปรพยากรณ์ (Predictive variable) มี 5 ตัวแปร คือ

(1) ระดับชั้นปีที่ศึกษา แบ่งเป็น

1.1 ชั้นปีที่ 2

1.2 ชั้นปีที่ 3

1.3 ชั้นปีที่ 4

(2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

(3) ฐานะทางครอบครัว

(4) การอบรมเลี้ยงดู แบ่งเป็น

4.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

4.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสันนิบาต

4.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

(5) ลักษณะมุ่งอนาคต

2) ตัวแปรเกณฑ์ (Criteria variable) คือ จริยธรรมด้านการใช้ปัญญา ในการแก้ปัญหา

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้ตอบแบบสอบถามตามความรู้สึกนึกคิด ที่ตรงตามสภาพที่ตน รู้สึกหรือปฏิบัติจริงด้วยความจริงใจ

1.6 นิยามเชิงปฏิบัติการ

1) นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี ชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูภูเก็ต ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537

2) จริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา หมายถึง คะแนนความสามารถของนักศึกษา ในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พินิจพิจารณาให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้ง ชั่งใจโดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิมที่อาจผิดได้ เป็นกระบวนการค้นหาความรู้ความจริง หรือทางออกอย่างมีเหตุผลเหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาหรือข้อขัดข้องอุปสรรคข้อยุ่งยาก ต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่

ทั้งนี้ จริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา วัดได้จากแบบสำรวจจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบวัดจริยธรรมด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ของสุวรรณดี (2529)

3) ระดับชั้นปี หมายถึง ชั้นปีที่นักศึกษภาคปกติ ระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปีกำลังศึกษา อยู่ คือ ชั้นปีที่ 2, 3 และ 4

4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนของนักศึกษา ที่เป็นคะแนนเฉลี่ยสะสม จากรายวิชาที่นักศึกษาเริ่มเรียนจนถึงภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537

5) ฐานะทางครอบครัว หมายถึง รายได้รวมในแต่ละเดือนของบิดา มารดา หรือสมาชิก ในครอบครัวหนึ่ง ๆ ที่ดูแลนักศึกษา

6) การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ปฏิบัติต่อนักศึกษาใน การอบรมเลี้ยงดูทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งทางวาจาและการกระทำ ทำให้นักศึกษารับรู้ถึงความ

รู้สึกและการกระทำดังกล่าว ในการวิจัยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ ตามแนวความคิดของ คางเคื่อน และคณะ (2528) ดังนี้

(1) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy)

หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ที่ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติ ในทำนองที่เป็นการกระทำอย่างมีเหตุผลอันสมควร ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา ไม่ได้ใช้อารมณ์เข้ามามีอิทธิพลต่อการปฏิบัติต่อนักศึกษา และมีความสม่ำเสมอในการอบรมเลี้ยงดูนักศึกษา

(2) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนิบสนุน (Love)

หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ที่ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติ ในทำนองที่รัก ให้ความสนิทสนม อบอุ่น เป็นกันเอง พร้อมทั้งให้คำแนะนำและช่วยเหลืออยู่เสมอ

(3) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม (Control)

หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ที่ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติ ในทำนองที่เป็นการออกคำสั่งให้ปฏิบัติตาม คอยสอดส่องตรวจตราชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าขาดความเป็นอิสระหรือไม่สามารถทำอะไรด้วยตนเองได้

ทั้งนี้ แบบการอบรมเลี้ยงดูที่นักศึกษาได้รับ วัดได้จากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ของคางเคื่อน และคณะ (2528) นักศึกษาคนใดที่ได้คะแนนรวมสูงในการอบรมเลี้ยงดูแบบใด แสดงว่านักศึกษาคนนั้นได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนั้น ถ้าคะแนนรวมเท่ากันถือว่าจำแนกไม่ได้ว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใด

7) ลักษณะมุ่งอนาคต (Future orientation)

หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเอง ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้รอได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การรอรับรางวัลที่ใหญ่กว่าในอนาคตแทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะได้รับในทันที หรือการงดบำบัดความต้องการในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต

ทั้งนี้ ลักษณะมุ่งอนาคต วัดได้จากแบบสำรวจลักษณะมุ่งอนาคต ที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต ของคางเคื่อน และเพ็ญแข (2520)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่าจริยธรรมด้านการใช้ปัญหาในการแก้ปัญหา ของนักศึกษาในวิทยาลัยครูภูเก็ต ขึ้นอยู่กับอิทธิพลอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา ด้วยการจัดสร้างและพัฒนาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ค้นพบว่ามีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อจริยธรรมด้านการใช้ปัญหาในการแก้ปัญหา
2. ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้แนวทางของการเสริมสร้างพัฒนาจริยธรรม และนำไปใช้ในการสร้างเสริมจริยธรรมต่อไป
3. ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้แนวทางของการเสริมสร้างพัฒนาจริยธรรม และนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป